

■ **Οργανωτική Επιτροπή Συνεδρίου**
Organizing Committee

Z o e G a v r i i l i d o u
A n g e l i k i E f t h y m i o u
E v a n g e l i a T h o m a d a k i
Penelope Kambakis-Vougiouklis

■ **Γραμματειακή Υποστήριξη**
Secretarial Support

Ioannis Anagnostopoulos
Maria Georganta
Polyxeni Intze
Nikos Mathioudakis
Lidija Mitits
Eleni Papadopoulou
Anna Sarafianou
Elina Chadjirapa

■ **ISBN 978-960-99486-7-8**

■ **Τυπογραφική επιμέλεια**

Νίκος Μαθιουδάκης
Ελένη Παπαδοπούλου
Ελίνα Χατζηπαπά

■ **Σχεδιασμός εξώφυλλου**

Νίκος Μαθιουδάκης

■ **Copyright © 2012**

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
Democritus University of Thrace

Εργαστήριο Σύνταξης, Μορφολογίας, Φωνητικής, Σημασιολογίας, *+Μόρφωση* ΔΠΘ
Laboratory of Syntax, Morphology, Phonetics, Semantics, *+MorPhoSE* DUTH

Διεθνές Συνέδριο Ελληνικής Γλωσσολογίας
International Conference of Greek Linguistics

www.icgl.gr

ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΘΕΤΩΝ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Γεωργία Νικολάου
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο
Θεσσαλονίκης
georgetten48@hotmail.com

ABSTRACT

The aim of this paper is to propose a different kind of morphological classification for the adjectives of Modern Greek language in order to contribute to the deeper analysis of the language system. Our description is based on the theory of Paradigm Function Morphology (Stump 2001), which is an inferential-realizational theory of inflection. First we take a look at the former classifications of Greek adjectives, then we present our own categorization and finally we present a table of the prototypical and the peripheral adjective categories, according to our corpus-based research findings.

Keywords: paradigm function morphology, adjectives, classification, prototypical, peripheral categories

1. Εισαγωγή

Στόχος της εργασίας αυτής είναι να επιχειρήσει μια νέα μορφολογική ταξινόμηση των επιθέτων της νέας ελληνικής, η οποία στηρίζεται στην ακόλουθη αρχή: ότι σε κάθε γλώσσα που περιλαμβάνει κλίση κάθε λέξη που κλίνεται μεταφέρει ένα σύνολο μορφοσυντακτικών ιδιοτήτων (Stump, 2001) και ότι το κλιτικό παράδειγμα (paradigm), δηλαδή το σύνολο των κλιτών τύπων μιας λέξης, συνιστά κεντρικό στοιχείο στην περιγραφή και την ανάλυση του κλιτικού συστήματος μιας γλώσσας. Μετά από μία σύντομη ανασκόπηση των ταξινομήσεων που έχουν προταθεί μέχρι σήμερα, η καθεμιά από τις οποίες παρουσιάζει τα δικά της πλεονεκτήματα, παρουσιάζουμε τη δική μας πρόταση, η οποία στηρίζεται στη θεωρία των παραδειγματικών συναρτήσεων (Stump, 2001) και συμβαδίζει με μία αντίστοιχου τύπου ταξινόμηση των ουσιαστικών της νέας ελληνικής από την Αναστασιάδη-Συμεωνίδη (2011, υπό έκδοση). Στη συνέχεια, στην προσπάθειά μας να αναδείξουμε τις τάσεις του συστήματος όσον αφορά την παραγωγή και τη χρήση των επιθέτων κατά τη συγχρονία που διανύουμε, χωρίζουμε τις κατηγορίες των επιθέτων σε πρωτοτυπικές και περιφερειακές και κλείνουμε το άρθρο μας απαριθμώντας τα πλεονεκτήματα της ταξινόμησής μας και τις προοπτικές επέκτασης της έρευνάς μας.

2. Ανασκόπηση

2.1 Ταξινόμηση Μανόλη Τριανταφυλλίδη (1996) [1941]

Σύμφωνα με τον Τριανταφυλλίδη, η κλίση των επιθέτων ακολουθεί αυτήν των ουσιαστικών που έχουν τις ίδιες καταλήξεις. Οι βασικές κατηγορίες που αναφέρονται είναι οι ακόλουθες:

- επίθετα σε -ος, -η, -ο, π.χ. καλός
- επίθετα σε -ος, -α, -ο, π.χ. βιταμινούχος, νέος
- επίθετα σε -ος, -ια, -ο, π.χ. φτωχός
- επίθετα με το αρσενικό σε -ύς, -ιά, -ύ/-ής, -ιά, -ί, π.χ. αψύς, σταχτής
- επίθετα σε -ης, -α, -ικο, π.χ. ζηλιάρης

Ενώ η ταξινόμηση αυτή χαρακτηρίζεται από οικονομία, κατά τη γνώμη μας είναι ελλιπής, επειδή παρακάμπτει τους λόγιους τύπους της τέταρτης κατηγορίας (π.χ. ευθύς-ευθέος, πρβλ. του παχέος εντέρου), οι οποίοι είναι παρόντες στη συγχρονική χρήση της γλώσσας, και επειδή δεν περιλαμβάνει

τις κατηγορίες λόγιων επιθέτων που λήγουν σε *-ων, -ων, -ον, ης, -ης, -ες, -ων, -ουσα, -ον*. Όπως θα δούμε και στη συνέχεια, παρότι στην περιφέρεια του συστήματος, οι κατηγορίες αυτές παραμένουν ενεργές, καθώς είναι παρούσες στο φαινόμενο της νεολογίας. Αν παραλειφθούν, οδηγούν σε ανακριβή περιγραφή της γλωσσικής πραγματικότητας στη συγχρονία που διανύουμε, όπου ακόμη είναι διάχυτη η συνύπαρξη του λαϊκού με το λόγιο/αρχαιότερο στοιχείο.

2.2 Ταξινόμηση Φιλίππικη-Holton-Makriddle (1997)

Η ταξινόμηση γίνεται με βάση τις καταλήξεις των επιθέτων και στα τρία γένη. Από αυτήν προκύπτουν δώδεκα κατηγορίες, στις οποίες συγκαταλέγεται και το παραδοσιακά χαρακτηρισμένο «ανώμαλο» *πολύς-πολλή-πολύ*. Οι κλιτικές τάξεις είναι οι ακόλουθες:

1	επίθετα σε <i>-ος, -η, -ο</i>
2	επίθετα σε <i>-ος, -α, -ο</i> , με υποκατηγορία για τα δικατάληκτα
3	επίθετα σε <i>-ος, -ια, -ο</i>
4	επίθετα σε <i>-ύς, -ιά, -ύ</i>
5	επίθετα σε <i>-ύς, -εία, -ύ</i>
6	επίθετα σε <i>-ής, -ιά, -ί</i>
7	το επίθετο (ποσοδεικτικό) <i>πολύς</i>
8	επίθετα σε <i>-ής, -ές</i>
9	επίθετα σε <i>-ης, -α, -ικο</i>
10	επίθετα σε <i>-άς/-ής, -ού, -άδικο/-ούδικο/-ήδικο</i>
11	επίθετα σε <i>-ων, -ουσα, -ον</i>
12	επίθετα σε <i>-ων/-ονας, -ον</i>

Γίνεται αναφορά στην πιο συχνή κατηγορία (*-ος, -η, -ο*), ενώ συζητιούνται ζητήματα λογιότητας των μονάδων (π.χ. τα επίθετα σε *-ύς, -εία, -ύ*), υφολογικών διαφορών ανάμεσα σε γραμματικά ισοδύναμους τύπους (*βόρειος/βόρεια Αμερική*), διαφαινόμενων τάσεων του συστήματος (*οι έγκρες, η έγγεια ιδιοκτησία*) και περιπτώσεων παγίωσης στη χρήση, που έχουν καταγραφεί ως παραδείγματα ονοματοποίησης (*η εγκύκλιος*)¹.

2.3 Ταξινόμηση του Λεξικού του Ιδρύματος Μανόλη Τριανταφυλλίδη (1998)

Στους πίνακες κλιτικών παραδειγμάτων που παρατίθενται στο παράρτημα, γίνεται κατηγοριοποίηση των επιθέτων με βάση τις καταλήξεις τους στα τρία γένη, τη διάκρισή τους σε τρικατάληκτα, δικατάληκτα και μονοκατάληκτα και τη θέση του τόνου (διάκριση σε οξύτονα, παροξύτονα και προπαροξύτονα επίθετα), π.χ. τα επίθετα *καλός, -ή, -ό* και *άσπρος, -η, -ο* τοποθετούνται σε διαφορετικές κατηγορίες. Σε υποομάδες της ίδιας κλιτικής τάξης τοποθετούνται οι αρχαιοκλιτες μετοχές ενεστώτα ή αορίστου, που λήγουν σε *-ων, -ουσα, -ον* (τονισμένο και άτονο), *-ών, -ούσα, -ούν, -ων, -ώσα, -ων, -είς, -είσα, -έν, -ας, -ασα, -αν*, καθώς και τα επίθετα που προέρχονται από τα συνηρημένα β' κλίσης της αρχαίας (π.χ. *βραδύνους, ταχύπλους* κτλ.). Στο κλιτικό παράδειγμα επισημαίνονται και οι ποικιλίες που σχετίζονται με τη μετακίνηση του τόνου στη γενική ενικού και πληθυντικού (π.χ. *του διαδίκου, του διάδικου*), ενώ η διάκριση σε λόγια/μη λόγια επίθετα αναφέρεται στη μικροδομή του λεξικού (π.χ. στη μετοχή *λήζας*). Συνολικά οι κατηγορίες και υποκατηγορίες που αναφέρονται είναι 24, με το επίθετο *πολύς-πολλή-πολύ* να εξαιρείται από την ταξινόμηση ως ανώμαλο.

2.4 Ταξινόμηση Κλαίρη-Μπαμπινιώτη (2005)

Στη γραμματική των Κλαίρη-Μπαμπινιώτη γίνεται προσπάθεια να ταξινομηθούν τα επίθετα με βάση τις καταλήξεις τους και τους συνδυασμούς τύπων που παρουσιάζουν. Για τα επίθετα που παρουσιάζουν ομοιότητες στον τρόπο σχηματισμού τους εισάγεται ο όρος «μορφολογικές δέσμες». Για παράδειγμα, τα επίθετα *μεγάλος-πλούσιος-γλυκός* εντάσσονται στην ίδια μορφολογική δέσμη, ενώ οι ορθογραφικές ιδιαιτερότητες του θηλ. επιθέτου *γλυκιά* το τοποθετούν σε μία μορφολογική υποδέσμη. Στην ουσία έχουμε επανάληψη των κλασικών επιθετικών κατηγοριών, με τη διαφορά ότι

¹ Για την ονοματοποίηση, βλ. και Θωμαδάκη (2009: 104).

αυτή τη φορά συντελείται μια εσωτερική ομαδοποίηση με βάση την κατανομή των θεμάτων. Έτσι σε κάθε κατηγορία εξετάζονται και τα τρία γένη των επιθέτων που ανήκουν σε αυτήν και στη συνέχεια δίνονται και άλλα επίθετα που παρουσιάζουν δομική συνάφεια. Π.χ. περιγράφονται τα επίθετα *γκρινιάρης-γκρινιάρια-γκρινιάρικο* και κατόπιν κλίνονται στον ίδιο πίνακα τα *υπναράς, τζαμπατζής, μικρούλης*.

	αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο
ονομαστική ενικού	γκρινιάρη-ς	γκρινιάρια-0	γκρινιάρικο -0
αιτιατική ενικού	-0	-0	-0
γενική ενικού	-0	-ς	γκρινιάρικ -ου
ονομαστική πληθυντικού	-δες	γκρινιάρ -ες	-α
αιτιατική πληθυντικού	-δες	-ες	-α
γενική πληθυντικού	-δων		-ων

Ενώ συμφωνούμε με την ομαδοποίηση, εντούτοις δε γίνεται σαφής η θεματική αλλομορφία στο ληκτικό φωνήεν του θέματος, ώστε η σχηματική αναπαράσταση να περιλαμβάνει όλους τους δυνατούς συνδυασμούς της συγκεκριμένης κατηγορίας. Τέλος, σημειώνουμε την απουσία της κατηγορίας *-ων, -ων, -ον, -ον*, η οποία, όπως θα φανεί και παρακάτω, ανήκει στην περιφέρεια του συστήματος, αλλά εξακολουθεί να είναι ζωντανή.

2.5 Ταξινόμηση Κυριακοπούλου (2005)

Περίπου 32.000 επίθετα καταχωρίζονται στα ηλεκτρονικά λεξικά της κοινής νέας ελληνικής που σχεδιάστηκαν και αναπτύσσονται από τη μονάδα αυτόματης επεξεργασίας φυσικών γλωσσών (<http://linginfo.frl.auth.gr>) του Εργαστηρίου Μετάφρασης και Επεξεργασίας του Λόγου υπό την εποπτεία της αναπληρώτριας καθηγήτριας του Α.Π.Θ. Τίτας Κυριακοπούλου (Κυριακοπούλου et al., 2002). Η επεξεργασία των μονάδων στα λεξικά αυτά γίνεται με το πρόγραμμα αυτόματης κλίσης *GenereFlexion*, το οποίο, με την προσθήκη κωδικών, παράγει όλους τους κλιτούς τύπους των καταχωρισμένων γλωσσικών μονάδων. Οι κατηγορίες των επιθέτων, σε καθεμιά από τις οποίες αντιστοιχεί κι ένας κωδικός, είναι πάνω από 50 και ενσωματώνουν κάθε ποικιλία που παρατηρείται στη χρήση των επιθέτων (π.χ. διπλοτυπίες, πτώση του τόνου, τύποι που εμφανίζονται άπαξ, ουσιαστικά που σπάνια λειτουργούν ως επίθετα κι έχουν καταγραφεί ως τέτοια κτλ.). Η επεξεργασία είναι σαρωτική, αλλά, καθώς βασίζεται στις καταλήξεις των επιθέτων και στη θέση του τόνου, δεν προσφέρει οικονομία στην περιγραφή των δεδομένων ούτε δίνει τη δυνατότητα για πρόβλεψη της κλίσης νέων μονάδων.

2.6 Ταξινόμηση Ράλλη (2008)

Κατά τη Ράλλη, «σε γενικές γραμμές τα επίθετα προσαρμόζουν τα κλιτικά τους παραδείγματα στο πρότυπο των ουσιαστικών» (2008: 122). Η Ralli (2000) προτείνει έναν διαχωρισμό των ουσιαστικών και των επιθέτων σε κλιτικές τάξεις σύμφωνα με δύο κριτήρια:

- 1) τη συστηματική αλλομορφική ποικιλία των θεμάτων και
- 2) τη μορφή του συνόλου των κλιτικών επιθημάτων που συνδέονται με αυτά. Σύμφωνα με τα δύο αυτά κριτήρια, αναγνωρίζει 5 κλιτικές τάξεις, οι οποίες είναι οι ακόλουθες:

KT1: αρσενικά, π.χ. *καλός, ωραίος* (πρόκειται γι' αυτά που δεν παρουσιάζουν θεματική αλλομορφία)

KT2: θηλυκά, π.χ. *καλή, ωραία*

KT3: ουδέτερα, π.χ. *καλό, ωραίο*

KT4: αρσενικά και θηλυκά δικατάληκτα, π.χ. *ευσεβής*

KT5: ουδέτερα σε *-ες*, π.χ. *ευσεβές*

Η ταξινόμηση της Ράλλη μάς βρίσκει γενικά σύμφωνους ως προς το πνεύμα της τυποποίησης και της μορφολογικής ανάλυσης. Ωστόσο, λόγω περιφερειακότητας στη συγχρονική χρήση κάποιων κατηγοριών επιθέτων (βλ. και Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, 2003), π.χ. των επιθέτων σε *-ύς*, δε γίνεται προσπάθεια τυποποίησής τους. Επίσης, δεν αναφέρονται τα ενδιάμεσης συχνότητας χρήσης αρσενικά επίθετα σε *-ης*, π.χ. *κοντούλης* και *-άς*, π.χ. *υπναράς*.

2.7 Ταξινόμηση Χατζησαββίδη (2009)

Ο Χατζησαββίδης διακρίνει τα επίθετα σε τρεις ευρείες κατηγορίες με βάση τον αριθμό των καταλήξεων που εμφανίζουν για κάθε γένος (τρικατάληκτα, μονοκατάληκτα, δικατάληκτα). Επιπλέον στις δύο πρώτες κατηγορίες προχωρεί και σε μία ακόμη διαφοροποίηση, ανάλογα με τον αριθμό των συλλαβών που διατηρούνται σε κάθε πτώση, διακρίνοντας τα επίθετα σε ισοσύλλαβα και ανισοσύλλαβα. Όσον αφορά την κλίση των επιθέτων, τα ταξινομεί με βάση τις καταλήξεις τους και στα τρία γένη σε έντεκα κατηγορίες, ακολουθώντας σε μεγάλο βαθμό την περιγραφή των Φιλίππάκη-Holton-Mackridge. Οι μεταβολές στη θέση του τόνου προσλαμβάνουν υφολογικό χαρακτήρα, ενώ η μετακίνηση του τόνου στο αρσενικό στη γενική ενικού ενίοτε συνδέεται με την ουσιαστικοποίηση του επιθέτου μέσα στο λόγο (π.χ. του *αρρώστου*). Αριθμητικά δεδομένα δεν αναφέρονται, επισημαίνεται ωστόσο ότι η κατηγορία των επιθέτων σε *-ος, -η, -ο* (περιλαμβάνονται και τα τονισμένα και τα άτονα) είναι η συνηθέστερη στη νέα ελληνική.

α/α	Καταλήξεις		Παραδείγματα	
	ενικός	πληθυντικός	ενικός	πληθυντικός
1	-ος, -η, -ο	-οι, -ες, -α	έντιμος, ταπεινός	έντιμοι, ταπεινοί
2	-ος, -α, -ο	-οι, -ες, -α	νέος, τίμιος	νέοι, τίμιοι
3	-ος, -ια, -ο	-οι, -ες, -α	φτωχός	φτωχοί
4	-ύς, -ιά, -ύ	-ιοί, -ιές, -ιά	βαθύς	βαθιοί
5	-ύς, -εία, -ύ	-είς, -είες, -έα	ευθύς	ευθείς
6	-ής, -ιά, -ί	-ιοί, -ιές, -ιά	χρυσαφής	χρυσαφιοί
7	-ης, -α, -ικο	-ηδες, -ες, -ικα	κοντούλης	κοντούληδες
8	-άς, -ού, -άδικο	-άδες, -ούδες, -άδικα	υπναράς	υπναράδες
9	-ης, -ης, -ες	-εις, -εις, -η	επιμελής, συνήθης	επιμελείς, συνήθεις
10	-ων, -ουσα, -ον	-οντες, -ουσες, -οντα	μέλλων, παρών	μέλλοντες, παρόντες
11	-ων, -ων, -ον	-ονες, -ονες, -ονα	μετριόφρων	μετριόφρονες

2.8 Ταξινόμηση Θωμαδάκη (2009)

Στη Θωμαδάκη γίνεται αντιστοίχιση των τάξεων των επιθέτων προς τις τάξεις των ουσιαστικών, με την επισήμανση ότι ένα επίθετο, λόγω της εγγενούς διάκρισής του σε τρία γένη (τουλάχιστον στις ομαλές περιπτώσεις), διαθέτει τύπους σε περισσότερα από ένα κλιτικά παραδείγματα ταυτόχρονα, π.χ. *ο νέος* → *ο λόχος*, *η νέα* → *η εφημερίδα*, *το νέο* → *το ζύλο*. Και εδώ γίνεται προσπάθεια να συνυπολογιστούν στην κατάρτιση των κατηγοριών το θεματικό φωνήεν των λεξημάτων, καθώς και το ληκτικό τεμάχιο του θέματος (2009: 108). Αναφέρεται λ.χ. ότι η ποικιλία των μορφών του θηλυκού γένους περιορίζεται στην εμφάνιση των θεματικών φωνηέντων /i/ και /a/, πράγμα με το οποίο συμφωνούμε κι εμείς. Ωστόσο, η περιγραφή της Θωμαδάκη δεν είναι αυστηρά σχηματική, καθώς εμπλέκει και άλλου τύπου πληροφορίες, όπως χαρακτηριστικά στη χρήση κάποιων επιθέτων (εναλλακτικοί τύποι, τάση προς ακλισία), τη σχέση κάποιων τύπων με διαδικασίες παραγωγής (π.χ. *ζηλιάρης* με το επίθημα *-άρης*) ή το κατά πόσο κάποιες κατηγορίες επιθέτων παραμένουν ενεργές ή όχι (ύπαρξη κλειστών σειρών²).

3. Νέα πρόταση ταξινόμησης

3.1 Θεωρητικό πλαίσιο: η θεωρία των παραδειγματικών συναρτήσεων

Η θεωρία των παραδειγματικών συναρτήσεων (Paradigm Function Morphology) βασίζεται στο μορφολογικό πρότυπο περιγραφής «Λέξη και Παράδειγμα³» όπου βασική μονάδα του συντακτικού επιπέδου θεωρείται η λέξη, με το μόρφωμα να διαδραματίζει δευτερεύοντα ρόλο⁴: η λέξη

² Επειδή οι κλειστές σειρές αναφέρονται σε λειτουργικά (γραμματικά) στοιχεία της γλώσσας (πχ. συνδέσμους), προτιμούμε τον όρο *μη διαθέσιμες σειρές*, για να δηλώσουμε την απουσία εισδοχής νέων μελών στις τάξεις αυτές.

³ Σε αντιδιαστολή προς τα πρότυπα «στοιχείο και διάταξη», όπου η γλώσσα παρουσιάζεται ως ένα σύνολο στοιχείων διαφόρων επιπέδων σε συγκεκριμένους συνδυασμούς (το μόρφωμα εδώ παίζει κεντρικό ρόλο ως η μη περαιτέρω αναλύσιμη μονάδα) και «στοιχείο και διαδικασία» όπου τα θεωρούμενα ως βασικά στοιχεία της γλώσσας υποβάλλονται σε διαδικασίες για την παραγωγή των μη βασικών τύπων.

⁴ Βασικό επιχείρημα των υποστηρικτών αυτού του μοντέλου περιγραφής είναι ότι σε διάφορες γλώσσες, όπως τα ελληνικά, που χαρακτηρίζεται διαχτυκή γλώσσα (fusional), τα μορφολογικά τεμάχια που πραγματώνουν

συγκεντρώνει στο σώμα της τα μορφήματα, στα οποία και προσδίδει συγκεκριμένη έννοια και λειτουργικότητα. Με άλλα λόγια «η σημασιολογική συμβολή του στοιχείου εξαρτάται από τη λέξη μέσα στην οποία λειτουργεί⁵», γι' αυτό και το κλιτικό παράδειγμα, δηλ. το σύνολο των κλιτών τύπων μιας λέξης, δεν αποτελεί ένα απλό μορφολογικό επιφανόμενο αλλά βασικό παράγοντα προσδιορισμού και περιγραφής του μορφολογικού συστήματος μιας γλώσσας. Οι μορφολογικές θεωρίες αυτού του τύπου ονομάζονται θεωρίες πραγμάτωσης (realizational), και αντιδιαστέλλονται προς τις αθροιστικές θεωρίες (incremental), σύμφωνα με τις οποίες οι ρίζες και τα αρχικά θέματα των κλιτών λέξεων δεν συνδέονται με μορφοσυντακτικές ιδιότητες, αλλά τις αποκτούν κάθε φορά που προστίθεται/επικολλάται σε αυτά ένα πρόσφυμα που κουβαλά συγκεκριμένη/-ες ιδιότητα/-ες.

Πλεονέκτημα των θεωριών πραγμάτωσης είναι ότι δεν προϋποθέτουν τη μονοσήμαντη αντιστοιχία μορφοσυντακτικής ιδιότητας και μορφολογικού σημαδέματος: η ίδια ιδιότητα μπορεί να οδηγήσει στην εισαγωγή ενός αριθμού μορφολογικών στοιχείων σημαδέματος/εκπροσώπων (exponents). Η θεωρία των παραδειγματικών συναρτήσεων, λοιπόν, η οποία αναπτύσσεται τις τελευταίες δύο δεκαετίες περίπου, ξεκινά από την αρχή ότι, στις γλώσσες που παρουσιάζουν κλίση, κάθε κλιτή λέξη είναι φορέας μορφοσυντακτικών ιδιοτήτων (Stump, 2001). Πρόκειται για μια επαγωγική θεωρία (inferential), καθώς οι κλιτές λεξικές μονάδες προκύπτουν από συγκεκριμένους βασικούς τύπους, τα θέματα, (basic roots and stems) με την επενέργεια κανόνων (rules), και δεν απορρέουν από το λεξικό, όπως υποστηρίζουν λεξικοκεντρικές θεωρίες (lexical theories).

3.2 Κλιτικές κατηγορίες

Στην κατάρτιση των κλιτικών τάξεων με βάση την κατανομή των θεμάτων των επιθέτων, σημαντική υπήρξε η συμβολή της κ. Άννας Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, η οποία προτείνει τέτοιου τύπου θεωρητική ταξινόμηση για τα ουσιαστικά της κοινής νεοελληνικής (2011). Επισημαίνουμε στο σημείο αυτό ότι το πέρασμα από το ένα θέμα στο άλλο σε κάθε κλιτική κατηγορία γίνεται με την εισαγωγή μορφοφονολογικών κανόνων. Τα διαφοροποιημένα θέματα, τα οποία αποτελούν κομμάτι του λεξήματος και συμμετέχουν στην παραγωγή των κλιτών τύπων (στην περίπτωση μας των επιθέτων), αποτελούν τον θεματικό χώρο της κάθε μονάδας. Για την κατασκευή κάθε κλιτού τύπου επιλέγεται ένα συγκεκριμένο θέμα από τα διαθέσιμα που συνιστούν τον θεματικό χώρο⁶. Η επενέργεια μορφοφονολογικών κανόνων καθορίζει και την τοποθέτηση του τόνου στους πραγματωμένους τύπους. Σε ένα μεταγενέστερο στάδιο της έρευνας φιλοδοξούμε να παρουσιάσουμε τα συνολικά αποτελέσματα της ταξινόμησής μας, με τη βοήθεια ενός ηλεκτρονικού εργαλείου αναπαράστασης (Datr), στο οποίο και θα ελέγχεται η πληρότητα και η εγκυρότητα της προτεινόμενης κατηγοριοποίησης.

Προτού παρουσιάσουμε τις κατηγορίες που προκύπτουν από τη νέα ταξινόμηση με βάση την εναλλαγή των θεμάτων, παραθέτουμε τον θεματικό χώρο των επιθέτων, ο οποίος υφίσταται μια εσωτερική υποδιαίρεση: τα θέματα διακρίνονται (α) σε **πρωτοτυπικά** και **ενδιάμεσα**, τα οποία συμμετέχουν στη δημιουργία των επιθέτων που είτε βρίσκονται στον πυρήνα του συστήματος (π.χ. *όμορφος*) είτε παρουσιάζουν κλιτική συμμόρφωση με το σύστημα της κοινής, σχετική διαθεσιμότητα⁷ αλλά μικρότερη συχνότητα από τα κεντρικά στοιχεία (π.χ. *υπναράς*) και (β) σε **περιφερειακά**, τα οποία επιλέγονται για τους κλιτούς τύπους των επιθέτων που δεν κατέχουν κεντρική θέση στο σύστημα (π.χ. *ευθύς*). Η τοποθέτηση των πρωτοτυπικών και των ενδιάμεσων επιθέτων στην ίδια κατηγορία έγινε επίσης με βάση το κριτήριο των ομαδικών λαθών (βλ. και 3.3) στη χρήση των επιθέτων από τους φυσικούς ομιλητές, το οποίο κατά την Αναστασιάδη-Συμεωνίδη (2003: 27) προσφέρει πολύ χρήσιμες πληροφορίες για το ποιες δομές είναι κεντρικές και ποιες όχι. Ενώ, δηλαδή, τα πολύ συχνά επίθετα σε -ός, -ή, -ό και τα λιγότερο συχνά σε -ης, -α, -ικο, εναρμονίζονται στην κλίση τους με τις καταλήξεις της κοινής νεοελληνικής, τα επίθετα π.χ. σε -ής, -ής, -ές παρουσιάζουν σημαντικές παρεκκλίσεις, στις οποίες οφείλονται κατά την Μακρή-Τσιλιπάκου (1997^a: 533) η αβίαστη εκφορά λαθεμένων τύπων από τους χρήστες, ο δισταγμός, η καθυστέρηση, η τροποποίηση και η ματαίωση στη χρήση των «προβληματικών» αρχαιοκλιτών επιθέτων. Θεωρούμε πως σε ένα μεταγενέστερο στάδιο της έρευνας, με τη διεύρυνση των δεδομένων μας, θα είμαστε σε θέση να παρουσιάσουμε με μεγαλύτερη ευκρίνεια

μορφοσυντακτικές κατηγορίες δεν έχουν σταθερή έννοια, αν εξεταστούν έξω από το κλιτικό παράδειγμα μιας λέξης (βλ. και Φιλιππάκη-Warburton, 1992: 84).

⁵ Βλ. και Φιλιππάκη-Warburton, 1992: 84.

⁶ Βλ. και Bonami et al., 2004.

⁷ Κατά την Αναστασιάδη-Συμεωνίδη (2003: 30), η διαθεσιμότητα είναι «η δυνατότητα ενός στοιχείου να κατασκευάζει νέες μη μαρτυρημένες λέξεις».

τη θέση και τη λειτουργία των επιμέρους δομών για τα επίθετα της νέας ελληνικής⁸. Εάν, λοιπόν, θεωρήσουμε ότι *X* είναι το θέμα του λεξήματος, τότε ο θεματικός χώρος έχει ως εξής:

(α) πρωτοτυπικά, ενδιάμεσα

- Θ1: *X* (π.χ. *καλ-*)
- Θ2: *X* + φωνήεν (π.χ. *καλο-*, *καλη-*)
- Θ3α: *X* + φωνήεν + δ (π.χ. *υπναρουδ-*)
- Θ3β: *X* + *j* + φωνήεν (π.χ. *γλυκιά*)
- Θ3γ: *X* + *j* (π.χ. *τραχι-*)
- Θ4α: *X* + ικ (π.χ. *ζηλιαρικ-*)
- Θ4β: *X* + φωνήεν + δ + ικ (π.χ. *υπναρουδ-*) και

(β) περιφερειακά

- Θ1: *X* (π.χ. *ευθ-*)
- Θ2: *X* + υ (π.χ. *ευθυ-*)
- Θ3: *X* + ε (π.χ. *ευθε-*)
- Θ4α: *X* + ον (π.χ. *ευγνωμον-*)
- Θ4β: *X* + οντ (π.χ. *παροντ-*)

Οι κλιτικές κατηγορίες που δημιουργούνται είναι οι ακόλουθες⁹:

ΚΤ 1: καλός, έντιμος, φτωχός, νέος

Θέματα: Θ1 = *καλ-*, Θ2 = *καλο-*

Ενικός	Πληθυντικός
Όνομ: Θ2-ς	Όνομ: Θ1-οι
Γεν: Θ1-ου	Γεν: Θ1-ων
Αιτ: Θ2 $\emptyset$	Αιτ: Θ1-ους
Κλητ: Θ1-ε	Κλητ: Θ1-οι

ΚΤ 2: καλή, έντιμη, φτωχή, νέα, τραχιά, υπναρού

Θέματα: Θ1 = *καλ-*, Θ2 = *καλη*, *νεα*, Θ3β = *γλυκια*, *φτωχια*, Θ3γ = *τραχι-*, Θ3α = *υπναρουδ-*

καλή, νέα

Ενικός	Πληθυντικός
Όνομ: Θ2 $\emptyset$	Όνομ: Θ1-ες
Γεν: Θ2-ς	Γεν: Θ1-ων
Αιτ: Θ2 $\emptyset$	Αιτ: Θ1-ες
Κλητ: Θ2 $\emptyset$	Κλητ: Θ1-ες

τραχιά

Ενικός	Πληθυντικός
Όνομ: Θ3β $\emptyset$	Όνομ: Θ3γ-ες
Γεν: Θ3β -ς	Γεν: Θ3γ-ων
Αιτ: Θ3β $\emptyset$	Αιτ: Θ3γ-ες
Κλητ: Θ3β $\emptyset$	Κλητ: Θ3γ -ες

γλυκιά (και για τα θηλυκά επιθέτων που λήγουν σε *-κος*, *-κός* ή *-χός*, π.χ. *φρέσκος*, *φτωχός*, *θηλυκός*, *ευγενικός*, *μαλακός*, *γνωστικός* κτλ.)

Ενικός	Πληθυντικός
Όνομ: Θ3β $\emptyset$	Όνομ: Θ1-ες
Γεν: Θ3β -ς	Γεν: Θ1-ων
Αιτ: Θ3β $\emptyset$	Αιτ: Θ1-ες
Κλητ: Θ3β $\emptyset$	Κλητ: Θ1 -ες

⁸ Ειδικότερα τα επίθετα σε *-ής*, *-ής*, *-ές* αποτελούν μια πολύ ενδιαφέρουσα περίπτωση, επειδή, παρά τη δυσχέρεια και τους δισταγμούς που παρουσιάζει η χρήση τους, όπως θα φανεί και παρακάτω, είναι αξιοσημείωτα παρόντα στην κατασκευή νεολογικών μονάδων.

⁹ Στις ΚΤ 1, 2 και 3 συμμετέχουν τα πρωτοτυπικά και τα ενδιάμεσα θέματα, ενώ στις υπόλοιπες κυρίως τα περιφερειακά: Θ(π).

υπναρού

Ενικός	Πληθυντικός
Όνομ: Θ2 ø	Όνομ: Θ3α-ες
Γεν: Θ2-ς	Γεν: Θ3α-ων
Αιτ: Θ2 ø	Αιτ: Θ3α-ες
Κλητ: Θ2ø	Κλητ: Θ3α -ες

ΚΤ 3: καλό, έντιμο, φτωχό, ζηλιάρικο, υπναρούδικο
Θέματα: Θ1 = καλ-, Θ4α = ζηλιαρικ-, Θ4β = υπναρουδικ-

καλό, έντιμο, φτωχό

Ενικός	Πληθυντικός
Όνομ: Θ1-0	Όνομ: Θ1-α
Γεν: Θ1-ου	Γεν: Θ1-ων
Αιτ: Θ1 -ο	Αιτ: Θ1 -α
Κλητ: Θ1-ο	Κλητ: Θ1 -α

ζηλιάρικο

Ενικός	Πληθυντικός
Όνομ: Θ4α-0	Όνομ: Θ4α-α
Γεν: Θ4α-ου	Γεν: Θ4α-ων
Αιτ: Θ4α -ο	Αιτ: Θ4α-α
Κλητ: Θ4α-ο	Κλητ: Θ4α-α

υπναρούδικο

Ενικός	Πληθυντικός
Όνομ: Θ4β-0	Όνομ: Θ4β-α
Γεν: Θ4β-ου	Γεν: Θ4β-ων
Αιτ: Θ4β -ο	Αιτ: Θ4β-α
Κλητ: Θ4β-ο	Κλητ: Θ4β-α

ΚΤ 4: ευσεβής, ζηλιάρης, υπναράς
Θέματα: Θ1 (π) = ευσεβ-, Θ3 (π) = ευσεβε-, Θ2 = ζηλιαρη-, υπναρα-, Θ3α = ζηλιαρηδ-, υπναραδ-

ευσεβής

Ενικός	Πληθυντικός
Όνομ: Θ1(π)-ης	Όνομ: Θ3(π)-ε
Γεν: Θ1(π)-η	Γεν: Θ3(π)-ων
Αιτ: Θ1 (π)-η	Αιτ: Θ3(π) -ες
Κλητ: Θ1(π)-η	Κλητ: Θ3(π)-ες

ζηλιάρης, υπναράς

Ενικός	Πληθυντικός
Όνομ: Θ2-ς	Όνομ: Θ3α-ες
Γεν: Θ2ø	Γεν: Θ3α-ων
Αιτ: Θ2ø	Αιτ: Θ3α-ες
Κλητ: Θ2ø	Κλητ: Θ3α-ες

ΚΤ 5: ευθύς, τραχύς

Θέματα: Θ1(π) = ευθ-, Θ2 (π) = ευθυ-, Θ3 (π) = ευθε-, Θ2 = τραχυ-, Θ3γ = τραχι-

ευθύς

Ενικός	Πληθυντικός
Όνομ: Θ2(π)-ς	Όνομ: Θ1(π)-εις
Γεν: Θ3(π)-ος	Γεν: Θ3(π)-ων
Αιτ: Θ2(π)ø	Αιτ: Θ1(π)-εις
Κλητ: Θ2(π)ø	Κλητ: Θ1(π)-εις

τραχύς

Ενικός	Πληθυντικός
Όνομ: Θ2-ς	Όνομ: Θ1-εις
Γεν: Θ2ø	Γεν: Θ3γ-ων
Αιτ: Θ2ø	Αιτ: Θ1-εις
Κλητ: Θ2ø	Κλητ: Θ1-εις

Για τον πληθυντικό προβλέπονται και οι καταλήξεις της ΚΤ1

ΚΤ 6: βαθύ, τραχύ, χρυσαφί

Θέματα: Θ2(π) = βαθυ-, Θ3α(π) = βαθε-, Θ3γ = τραχι-, χρυσαφι-

ευθύ

Ενικός	Πληθυντικός
Όνομ: Θ2(π)ø	Όνομ: Θ3(π)-α
Γεν: Θ3(π)-ος	Γεν: Θ3(π)-ων
Αιτ: Θ2(π)ø	Αιτ: Θ3(π)-α
Κλητ: Θ2(π)ø	Κλητ: Θ3(π)-α

τραχύ, χρυσαφί

Ενικός	Πληθυντικός
Όνομ: Θ2ø	Όνομ: Θ3γ-α
Γεν: Θ3γ-ου	Γεν: Θ3γ-ων
Αιτ: Θ2ø	Αιτ: Θ3γ-α
Κλητ: Θ2ø	Κλητ: Θ3γ-α

ΚΤ 7: ευσεβές

Θέματα: Θ1(π) = ευσεβ-

Ενικός	Πληθυντικός
Όνομ: Θ1(π) -εσ	Όνομ: Θ1(π)-η
Γεν: Θ1(π) -ους	Γεν: Θ1(π)-ων
Αιτ: Θ1(π) -εσ	Αιτ: Θ1(π)-η
Κλητ: Θ1(π) -εσ	Κλητ: Θ1(π)-η

ΚΤ 8: παρών, ευγνώμων

Θέματα: Θ1(π) = παρ-, ευγνωμ, Θ4α(π) = ευγνωμον-, Θ4β(π) = παροντ-

παρών

Ενικός
Όνομ: Θ1(π)-ων
Γεν: Θ4β(π)-α
Αιτ: Θ4β(π)-α
Κλητ: Θ1(π)-ων

Ο πληθυντικός καλύπτεται από την ΚΤ4 με τη συμμετοχή των θεμάτων Θ4α(π) και Θ4β(π)

ΚΤ 9: παρόν, ευγνώμων

Θέματα: Θ1(π) = παρ-, ευγνωμ, Θ4α(π) = ευγνωμον-, Θ4β(π) = παροντ-

παρόν

Ενικός
Όνομ: Θ1(π)-ον
Γεν: Θ4β(π)-ος
Αιτ: Θ1(π)-ον
Κλητ: Θ1(π)-ον

Ο πληθυντικός καλύπτεται από την ΚΤ3 με τη συμμετοχή των θεμάτων Θ4α(π) και Θ4β(π)

3.3 Πρωτοτυπικότητα και περιφερειακότητα των επιθέτων

Σύμφωνα με την Αναστασιάδη-Συμεωνίδη (2011: 124), η μορφολογική δομή της νέας ελληνικής περιλαμβάνει ένα σύστημα κλίσης και ένα σύστημα κατασκευής νέων λέξεων, στο οποίο εντάσσονται

τα φαινόμενα της παραγωγής, της σύνθεσης και του μεταπλασμού ή μετάπλασης ή μετατροπής (βλ. και Ράλλη, 2008: 83). Αυτή η μορφολογική δομή δεν είναι ομοιογενής, αλλά αποτελείται από στοιχεία πρωτοτυπικά, στοιχεία ενδιάμεσης φύσης και στοιχεία περιφερειακά, τα οποία αντανακλούν τη δυναμική του συστήματος σε μία δεδομένη συγχρονία. Κατά την Αναστασιάδη-Συμεωνίδη (2003, 2011), η κεντρικότητα ή η περιφερειακότητα των γλωσσικών στοιχείων, στην περίπτωση μας των κλιτικών κατηγοριών που σχηματίζουν τα επίθετα, μπορεί να αποκαλυφθεί από το σύστημα που αναπτύσσουν τα παιδιά κατά την κατάκτηση της μητρικής τους γλώσσας, από το διαγλωσσικό συνεχές όσων μαθαίνουν μια γλώσσα ως δεύτερη/ξένη, από τις ελεύθερα εναλλασσόμενες μορφές (δηλ. τα μορφήματα που βρίσκονται σε σχέση ελεύθερης ποικιλίας), από τα ομαδικά λάθη των χρηστών στο πλαίσιο μιας γλωσσικής κοινότητας, από τους κανόνες παραγωγής καινούργιων μονάδων, τους κανόνες εφαρμογής του ταξικού σηματοδότη (Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, 1992), καθώς και τους κανόνες προσαρμογής των δάνειων μονάδων στο μορφολογικό σύστημα της γλώσσας. Κατά την Αναστασιάδη-Συμεωνίδη (2003: 26), οι πρωτοτυπικές κατηγορίες επιθέτων περιλαμβάνουν τα επίθετα που λήγουν σε *-ος/-ός, -η/-ή, -ο/-ό*¹⁰.

Στην προσπάθειά μας να αποκρυπτογραφήσουμε τις τάσεις του συστήματος και να αναδείξουμε τις ισχυρότερες τάξεις των στοιχείων του στην κατηγορία των επιθέτων, συλλέξαμε κατά τα εξήμισι τελευταία χρόνια (2005-αρχές 2011) 586 νεολογικά επίθετα (κατασκευασμένα και δάνεια)¹¹, τα οποία και ταξινομήσαμε με βάση τις παραδοσιακές κλιτικές κατηγορίες, ώστε να φανεί ανάγλυφα ποιες από αυτές παραμένουν στον κεντρικό πυρήνα του συστήματος και ποιες ανήκουν στην περιφέρεια του γλωσσικού συστήματος ή σε μια ενδιάμεση θέση, μπολιάζοντας τη δημοτική με λόγια στοιχεία και εμπλουτίζοντας τα επίπεδα ύφους των ομιλητών¹². Θυμίζουμε ότι, ενώ στα περισσότερα έργα αναφοράς που εξετάσαμε στο πρώτο μέρος της εργασίας μας γίνεται κάποια νύξη ως προς το ποιες κλιτικές κατηγορίες είναι οι συχνότερες (π.χ. η *ος, -η, -ο/-ός, -ή, -ό*), εντούτοις σε κανένα από αυτά δεν εφαρμόζονται δομικά κριτήρια που να επιρρωννύουν τα ποσοτικά δεδομένα που αντλούνται από τα καταγραμμένα λήμματα στα λεξικά.

■ 2005-2006 (σύνολο: 90)

Πρωτοτυπικά: *-ος, -η, -ο* (24), *-ός, -ή, -ό* (45)

Ενδιάμεσης κατηγορίας/περιφερειακά: *-ος, -α, -ο* (2), *-ής, -ής, -ές* (2), *-ος, -α, -ικο* (1)

Άκλιτα: δάνειας προέλευσης, π.χ. *κόζι* (11), *άλλα*¹³ (5)

■ 2007-2008 (σύνολο: 230)

Πρωτοτυπικά: *-ος, -η, -ο* (66), *-ός, -ή, -ό* (119)

Ενδιάμεσης κατηγορίας/περιφερειακά: *ος, -α, -ο* (22), *-ής, -ής, -ές* (9), *-ης, -α, -ικο* (3),

-ων, -ων, -ον (2)

Άκλιτα: δάνειας προέλευσης (7), *άλλα* (2)

¹⁰ Η έννοια της πρωτοτυπικότητας των επιθέτων μάς παραπέμπει στη θεωρία των πρωτοτύπων (ή προτύπων/στερεοτύπων), η οποία βρήκε ευρεία εφαρμογή στην ψυχολογία, την ψυχογλωσσολογία και τη σημασιολογία. Όταν μιλούμε για πρωτοτυπικά επίθετα, στην ουσία αναφερόμαστε στα πιο χαρακτηριστικά μέλη της δηλούμενης κατηγορίας, αυτά που τα παιδιά με μητρική γλώσσα την ελληνική κατακτούν πρώτα σε σχέση με άλλες ομάδες επιθέτων, αυτά για τα οποία οι χρήστες αισθάνονται μεγαλύτερη σιγουριά και ασφάλεια στις γλωσσικές τους πραγματώσεις. Όπως συμβαίνει και στο πεδίο της γλωσσικής σημασίας, η έννοια του πρωτοτύπου μάς βοηθά να κατανοήσουμε τη σχετικότητα από την οποία χαρακτηρίζονται οι γλωσσικές δομές, οι οποίες δεν επιδέχονται απόλυτες τιμές αλλά τοποθετούνται σε ένα συνεχές ανάλογο με τα χαρακτηριστικά που παρουσιάζει σε κάθε συγχρονική φάση η γλωσσική χρήση. Περισσότερα για τη θεωρία του πρωτοτύπου, βλ. Συμεωνίδου-Χρηστίδου, 1998 και Kleiber, 1990.

¹¹ Για τα κριτήρια και τις πηγές της συλλογής, όπως και το σχολιασμό και τη σχηματοποίηση των δεδομένων, βλ. Anastasiadis-Symeonidis et al., 2006, 2009.

¹² Κατά τη Ράλλη (2008: 122), η κλίση των λόγων επιθέτων βρίσκεται σε «κάποιο μεταβατικό στάδιο αναδιάρθρωσης», γι' αυτό και δεν συμπεριλαμβάνεται στην τυποποίησή της. Εμείς διαφωνούμε με τον χαρακτηρισμό αυτό, καθώς κατά τη γνώμη μας τα αρχαιόκλιτα επίθετα βρίσκονται απλώς στην περιφέρεια του κλιτικού συστήματος, δεν μεταβάλλονται σε κάτι άλλο (τουλάχιστον κατά τη συγχρονία που διανύουμε) και είναι ενίοτε παρόντα στην παραγωγή καινούργιων μονάδων.

¹³ Εδώ εντάσσονται τα κατασκευασμένα (παράγωγα ή σύνθετα), τα οποία περιέχουν ένα δάνειο συστατικό, π.χ.: *μεταπόπ, λαγνογκλάμορος, υπερντοπέ* κτλ.

■ 2009-2010-2011 (σύνολο: 266)

Πρωτοτυπικά: -ος, -η, -ο (73), -ός, -ή, -ό (130)

Ενδιάμεσης κατηγορίας/περιφερειακά: -ος, -α, -ο (31), -ής, -ής, -ές (12), -ων, -ουσα, -ον (2), -ης, -ης, -ες (1)

Ακλιτα: δάνειας προέλευσης (10), άλλα (7)

3.4 Πλεονεκτήματα ταξινόμησης

Η ταξινόμηση που προτείνουμε, μολονότι δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί και ελεγχθεί με υπολογιστικά μέσα, θεωρούμε ότι συμπληρώνει τις προηγούμενες ταξινομήσεις των επιθέτων και παρουσιάζει τα εξής πλεονεκτήματα:

(1) χαρακτηρίζεται από περισσότερη οικονομία στην περιγραφή, αφού προβλέπει σημαντικά λιγότερες κλιτικές κατηγορίες (θυμίζουμε ότι στις κλασικές κατηγοριοποιήσεις οι κατηγορίες που προβλέπονται περιλαμβάνουν και άλλες υποκατηγορίες κλίσης για τα θηλυκού και ουδέτερου γένους επίθετα)

(2) αποτελεί ανάλυση που επιτρέπει περαιτέρω έρευνα του μορφολογικού συστήματος της γλώσσας, π.χ. εξέταση φαινομένων παραγωγής και σύνθεσης

(3) συνυπολογίζει την κεντρικότητα ή την περιφερειακότητα των τάξεων των επιθέτων, προσφέροντας πιθανές απαντήσεις σε ζητήματα συνδυασμού στοιχείων

(4) αναδεικνύει αμεσότερα την εξέλιξη και τις τάσεις του γλωσσικού συστήματος κατά τη συγχρονία που διανύουμε

(5) παρουσιάζει τη δυνατότητα εφαρμογής σε ηλεκτρονικά εργαλεία γλωσσικής επεξεργασίας για την αυτόματη παραγωγή τύπων σε χρήση και την πρόβλεψη κλίσης νεολογικών τύπων

(6) μπορεί να αξιοποιηθεί στη διδακτική της ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας για δύο λόγους: η οικονομική περιγραφή διευκολύνει την εκμάθηση των κλιτών τύπων από τους σπουδαστές, ενώ η επισήμανση των κεντρικών μονάδων επαναπροσδιορίζει τις προτεραιότητες της διδασκαλίας, ανάλογα με το επίπεδο γλωσσομάθειας και τις ανάγκες των σπουδαστών.

4. Επίλογος-Συμπεράσματα

Στην εργασία αυτή ασχοληθήκαμε με τη μορφολογική ανάλυση των επιθέτων της νέας ελληνικής, με βάση τη μορφολογική θεωρία των παραδειγματικών συναρτήσεων. Καταλήξαμε στη δημιουργία εννέα κλιτικών κατηγοριών, στη διαμόρφωση των οποίων πρωτεύοντα ρόλο διαδραμάτισε όχι η τριμερής διάκριση των επιθέτων σε γένη, όπως στις κλασικές ταξινομήσεις, αλλά η συμμετοχή των διαφορετικών λεξιματικών θεμάτων στον σχηματισμό των κλιτών τύπων των επιθέτων. Το αποτέλεσμα είναι μια πιο οικονομική περιγραφή των επιθέτων, η οποία δίνει τη δυνατότητα πρόβλεψης του κλιτικού παραδείγματός τους, με τη βοήθεια του προσδιορισμένου θεματικού χώρου των λεξημάτων και των ομαδοποιημένων καταλήξεων. Τέλος, με τη συλλογή νεολογικών επιθέτων και την ένταξή τους στο μορφολογικό σύστημα της νέας ελληνικής, είμαστε σε θέση να διαπιστώσουμε ποιες είναι οι κεντρικές κατηγορίες επιθέτων και ποιες οι περιφερειακές και να αξιοποιήσουμε τα ευρήματά μας τόσο στη θεωρητική έρευνα όσο και στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας.

Βιβλιογραφία

- Anastassiadis-Symeonidis, Anna, and Georgia Nikolaou. 2006. "Electronic Database of New Words in Greek." *Proceedings XII EURALEX International Congress*, Torino: Edizioni dell'Orso: 377-381.
- Anastassiadis-Symeonidis, Anna, and Georgia Nikolaou. 2011. "L'adaptation morphologique des emprunts néologiques : en quoi est-elle précieuse ?" *Langages* 183: 119-132.
- Bonami, Olivier, and Gilles Boyé, and Françoise Kerleroux. 2004. "Stem selection in lexeme formation: Evidence from french." Poster presented at the 11th Morphology Meeting, Vienne, February 2004.
- Holton, David, and Peter Mackridge, and Ειρήνη Φυλιππάκη-Warburton. 1997. Γραμματική της Ελληνικής Γλώσσας. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.

- Kleiber, Georges. 1990. *La Sémantique du prototype. Catégories et sens lexical*. Puf.
- Kyriakopoulou, Tita, and Safia Mrabti, and Anastassia Yannakopoulou. 2002. "Le dictionnaire électronique des noms composés en grec moderne." *Linguisticae Investigationes* 25:1, 7-28.
- Mel'čuk, Igor. 2006. *Aspects of the Theory of Morphology*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Ralli, Aggeliki. 2000. "A Feature-based Analysis of Greek Nominal Inflection." *Glossologia* 11-12: 201-228.
- Stump, Gregory. 2001. *Inflectional Morphology. A theory of Paradigm Structure*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Άννα. 1992. «Η νεοελληνική παραγωγή κατά το μοντέλο της D. Corbin.» *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα*. Πρακτικά της 13^{ης} συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας, Τμήμα Φιλολογίας, Α.Π.Θ., 7-9 Μαΐου 1992: 505-526.
- Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Άννα. 2003. «Η μορφολογική δομή της Νέας Ελληνικής και η διδακτική της.» *Γλωσσολογία* 15: 25-34.
- Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Άννα. 2011. «Το νεοελληνικό κλιτικό σύστημα των ουσιαστικών και οι τάσεις του.» Ανακοίνωση στο 10^ο Διεθνές Συνέδριο Ελληνικής Γλωσσολογίας, Κομοτηνή, 1-4 Σεπτεμβρίου 2011, υπό έκδοση.
- Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Άννα, και Χάιδω Αλεξιάδου, και Γεωργία Νικολάου. 2009. «Ηλεκτρονική Βάση Νεολογισμών της Νέας Ελληνικής.» *Δελτίο Επιστημονικής Ορολογίας Νεολογισμών* 9-10: 419-429.
- Θωμαδάκη, Ευαγγελία. 2009. *Το επίθετο. Στοιχεία μιας τυπολογικής και συγκριτικής προσέγγισης. Με ιδιαίτερη αναφορά στην ελληνική, την τουρκική και τη ρωσική*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press.
- Κλαίρης, Χρήστος, και Γεώργιος Μπαμπινιώτης. 2005. *Γραμματική της Νέας Ελληνικής, Δομολεειτουργική-Επικοινωνιακή*. Αθήνα: Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.
- Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής. 1998. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη).
- Μακρή-Τσιλιτάκου, Μαριάνθη. 1997. «ΚΡΑΣΙ ΗΜΙΑΦΡΩΔΗ και ΨΩΜΑΚΙΑ ΠΛΗΡΗΣ για να ΕΧΟΥΜΕ ΥΓΙΕΙΣ ΜΑΛΛΙΑ επειδή ΕΙΝΑΙ ΔΥΣΜΕΝΗ ΧΡΟΝΙΑ.» *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα*. Πρακτικά της 17^{ης} συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας, Τμήμα Φιλολογίας, Α.Π.Θ., 22-24 Απριλίου 1996: 532-546.
- Ράλλη, Αγγελική. 2008. *Μορφολογία*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.
- Συμεωνίδου-Χρηστίδου, Τέτα. 1998. *Εισαγωγή στη Σημασιολογία*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press.
- Τριανταφυλλίδης, Μανόλης. 1996. [1941]. *Νεοελληνική Γραμματική της Δημοτικής*. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη).
- Φιλιππάκη-Warburton, Ειρήνη. 1992. *Εισαγωγή στη Θεωρητική Γλωσσολογία*. Αθήνα: Εκδόσεις Νεφέλη.
- Χατζησαββίδης, Σωφρόνης. 2009. *Γραμματική της Νέας Ελληνικής – Θεωρητικές βάσεις και περιγραφή, Τόμος Α' (Φωνητική-Φωνολογία-Μορφολογία)*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Βάνιας.